

Kluczowe narzędzia raportowania korporacyjnego w praktyce polskiego rynku kapitałowego – analiza przypadku

EWA WALIŃSKA * , JACEK GAD **

Streszczenie

W artykule podjęto problematykę sprawozdawczości korporacyjnej. Jego celem jest identyfikacja kluczowych narzędzi raportowania korporacyjnego stosowanych przez spółki należące do indeksu WIG 30, a także – na podstawie analizy raportów wybranej spółki giełdowej – występujących między nimi relacji. Analiza przypadku pozwoliła zidentyfikować powiązania między sprawozdaniem finansowym a sprawozdaniem z działalności oraz między raportem rocznym a raportem zintegrowanym. Artykuł składa się z dwóch części. W pierwszej – na bazie studiów literaturowych – przeanalizowano istotę i relacje między sprawozdaniem finansowym, sprawozdaniem z działalności i zintegrowanym raportem. W drugiej części przedstawiono praktykę sprawozdawczą spółek publicznych w zakresie ujawniania danych finansowych i niefinansowych. Badaniu poddane zostały raporty sporządzone za 2015 rok przez spółki notowane na GPW w Warszawie należące do indeksu WIG 30. Przedmiotem pogłębionej analizy były raporty sporządzone przez Grupę Orlen w 2015 roku.

Słowa kluczowe: sprawozdawczość finansowa, sprawozdawczość niefinansowa, raporty zintegrowane.

Abstract

The key corporate reporting tools in the practice of the Polish capital market – case study

The article addresses the issue of corporate reporting. Its aim is to identify the key corporate reporting tools used by the WIG 30 companies and, based on the analysis of the reports of a selected listed company, the relationships between them. The case analysis made it possible to identify the links between the financial statements and the management report and between the annual report and the integrated report. The article consists of two essential parts. In the first one - on the basis of literature studies - the essence and relationships between the financial statements, the management report and the integrated report are analyzed. The second part of article presents the reporting practice of public companies in the area of financial and non-financial data disclosures. The subject of the analysis are reports prepared in 2015 by public companies from WIG 30 index listed on the WSE. The annual reports of the Orlen Group prepared in 2015 are examined in detail.

Keywords: financial reporting, non-financial reporting, integrated reports.

---

* Prof. zw. dr hab. Ewa Walińska, Uniwersytet Łódzki, Wydział Zarządzania, Katedra Rachunkowości, walinska@uni.lodz.pl

** Dr Jacek Gad, adiunkt, Uniwersytet Łódzki, Wydział Zarządzania, Katedra Rachunkowości, jgad@uni.lodz.pl

Wstęp

Podstawowym elementem polityki informacyjnej przedsiębiorstwa działającego w globalnym otoczeniu jest jego sprawozdawczość – zarówno finansowa, jak i niefinansowa. W ostatnich latach bardzo intensywnie rozwijają się różne koncepcje sprawozdawczości przedsiębiorstwa, określanej także mianem raportowania korporacyjnego, która jest przedmiotem szerokiej dyskusji prowadzonej na łamach literatury (Walińska, Jurewicz, 2008; Świdorska, 2011; Roszkowska, 2011; Samelak, 2013; Walińska, Jurewicz, 2013; Karmańska, 2014; Krasodomska, 2014; Gad, 2015; Walińska, Bek-Gaik, 2015).

Kluczowym elementem raportowania korporacyjnego jest sprawozdanie finansowe, które przez wiele lat stanowiło jedyny raport przedsiębiorstwa, natomiast dziś jest jednym z wielu. Historycznie kolejnym raportem, który dołączył do sprawozdania finansowego było sprawozdanie z działalności. Obecnie jednostki publikują dodatkowe raporty dotyczące np. aspektów środowiskowych, wpływu przedsiębiorstwa na społeczeństwo, kapitału intelektualnego, co powoduje postępującą indywidualizację raportów, które stają się coraz mniej porównywalne i coraz bardziej szczegółowe. W związku z tym zaistniała potrzeba uporządkowania takiego stanu rzeczy w postaci propozycji standaryzacji raportowania niefinansowego. Dwie kluczowe z nich, które dotyczą sprawozdania z działalności i zintegrowanego raportowania skłaniają do zadania fundamentalnych pytań. Jakie będzie miejsce sprawozdania finansowego i sprawozdania z działalności w zintegrowanym raportowaniu? Czy pozostaną one odrębnymi elementami raportowania korporacyjnego, czy też zostaną wchłonięte przez zintegrowany raport? Jak będzie rozumiana integracja informacji finansowych i niefinansowych?

Celem artykułu jest identyfikacja kluczowych narzędzi raportowania korporacyjnego stosowanych przez spółki należące do indeksu WIG 30, a także – na podstawie analizy raportów wybranej spółki giełdowej – występujących między nimi relacji. Analiza przypadku pozwoliła zidentyfikować powiązania między sprawozdaniem finansowym a sprawozdaniem z działalności oraz między raportem rocznym a raportem zintegrowanym.

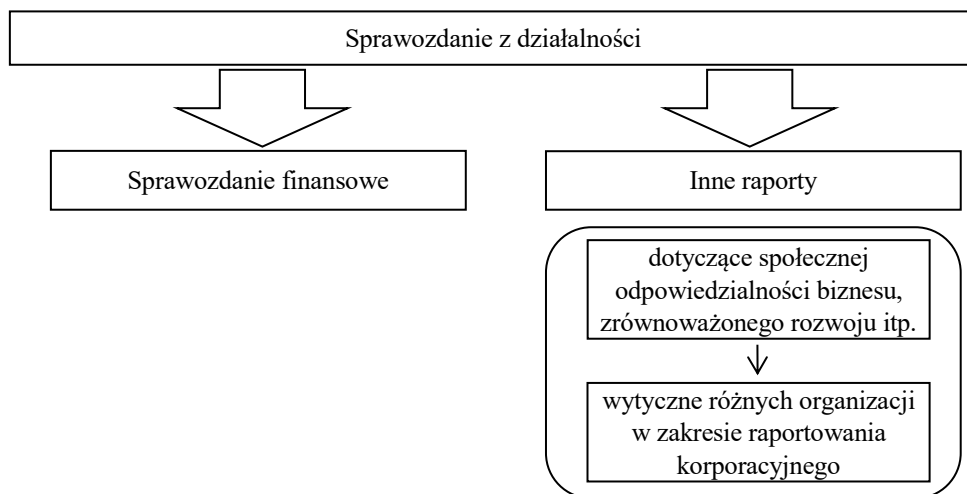
Artykuł składa się z dwóch części. W pierwszej – na bazie studiów literaturowych – przeanalizowano istotę i relacje między sprawozdaniem finansowym, sprawozdaniem z działalności i zintegrowanym raportem. W drugiej części artykułu przedstawiono praktykę sprawozdawczą spółek publicznych należących do indeksu WIG 30 w zakresie ujawniania danych finansowych i niefinansowych. Przedmiotem pogłębionej analizy były raporty sporządzone przez Grupę Orlen, która wielokrotnie zdobywała nagrody w konkursie organizowanym przez Instytut Rachunkowości i Podatków „The Best Annual Report”.

Treści przedstawione w artykule sformułowano na bazie studiów literaturowych oraz analizy raportów zamieszczonych na stronach internetowych spółek publicznych notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. W artykule wykorzystano również metodę studium przypadku.

1. Sprawozdanie finansowe, sprawozdanie z działalności oraz raport zintegrowany jako podstawowe narzędzia raportowania korporacyjnego

Wśród narzędzi współczesnego raportowania korporacyjnego na szczególną uwagę zasługuje sprawozdanie z działalności, które na przestrzeni ostatnich lat było przedmiotem intensywnych zmian legislacyjnych (Walińska, 2015; Gad, 2015, 2016). Pełni ono kluczową rolę w kształtowaniu relacji między sprawozdaniem finansowym a innymi raportami (rys. 1).

Rysunek 1. Sprawozdanie z działalności jako ogniwo łączące sprawozdanie finansowe z innymi raportami

Źródło: opracowanie własne na podstawie Walińska (2013, s. 44).

Sprawozdanie z działalności jest jak soczewka, za pomocą której inwestorzy mogą dostrzec i zrozumieć działania generujące wartość dla przedsiębiorstwa oraz wyniki tych działań (CFA Institute, 2007). W ostatnich latach uzyskało ono rangę podstawowego raportu niefinansowego towarzyszącego sprawozdaniu finansowemu. Jednocześnie zmieniły się oczekiwania odnośnie do jego zawartości. Istotną rolę w tym zakresie odegrały opracowania organizacji międzynarodowych (ICGN, 2009; IASB, 2010; IFAC, 2011). Nie bez znaczenia były również zmiany w praktyce sprawozdawczej, polegające na tym, że spółki ujawniały w sprawozdaniu z działalności dodatkowe, fakultatywne informacje, m.in. dotyczące społecznej odpowiedzialności biznesu. Sprawozdanie z działalności doczekało się, podobnie jak sprawozdanie finansowe, nie tylko określenia struktury, ale również celu, grup użytkowników priorytetowych oraz cech jakościowych determinujących jego użyteczność (Gad, 2013; KSR 9, 2014).

Należy podkreślić, że sprawozdanie z działalności nie jest składnikiem sprawozdania finansowego. Chociaż informacje w nim prezentowane, ze względu na swój opisowy charakter, są zbliżone do jednego ze składników sprawozdań finansowych, tj. informacji dodatkowej (not), to w żadnej mierze jej nie zastępuje. W przypadku informacji finansowych, które nie są wymagane przez MSSF, ale stanowią element sprawozdania z działalności należy je zdefiniować i wyjaśnić, a ponadto – o ile jest to możliwe – uzgodnić z miarami prezentowanymi w sprawozdaniu finansowym. Jest to konsekwencja wytycznych zawartych w opracowaniu *IFRS Practice Statement. Management Commentary. A framework for presentation* przygotowanym przez IASB (2010), w którym stwierdza się, że elementy wchodzące w skład sprawozdania z działalności i sprawozdania finansowego powinny być ze sobą powiązane¹. Przedstawione relacje między sprawozdaniem finansowym a sprawozdaniem z działalności znalazły swoje odzwierciedlenie w praktyce raportowania korporacyjnego, o czym świadczy fakt, iż stanowią one elementy jednego raportu, określanego mianem raportu finansowego.

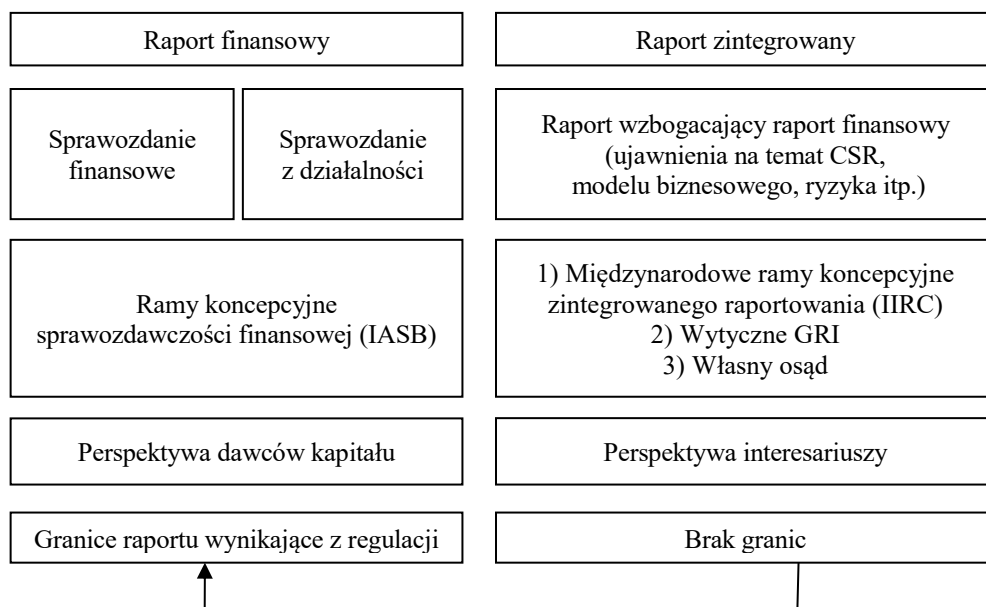
Obecnie bardzo intensywnie rozwijającym się nurtem sprawozdawczości korporacyjnej jest raportowanie zintegrowane. Obejmuje ono informacje, które są prezentowane w oddzielnych dokumentach (informacje finansowe pokrywające się ze sprawozdaniem finansowym, informacje niefinansowe pokrywające się albo ze sprawozdaniem z działalności – komentarzem zarządu, albo prezentowane np. w oświadczeniu o stosowaniu ładu korporacyjnego, raporcie zrównoważonego rozwoju). Powstaje zatem pytanie o relacje między raportem zintegrowanym a raportem finansowym rozumianym jako sprawozdanie finansowe i sprawozdanie z działalności (rys. 2).

Fundamentalne znaczenie z punktu widzenia sporządzania raportów finansowych mają *Ramy koncepcyjne sprawozdawczości finansowej (The Conceptual Framework for Financial Reporting)* (IASB, 2010). Podobną rolę w przypadku raportów zintegrowanych pełnią *Międzynarodowe ramy zintegrowanego raportowania (The International Integrated Reporting Framework)* (IIRC, 2013), wytyczne wynikające z *Global Reporting Initiative (GRI)* oraz własny osąd. W *Ramach koncepcyjnych sprawozdawczości finansowej* wyraźnie wskazano, że zarząd, sporządzając raport finansowy powinien wziąć pod uwagę przede wszystkim potrzeby informacyjne dawców kapitału. Z kolei w *Międzynarodowych ramach zintegrowanego raportowania* wskazano, że w raportach zintegrowanych należy uwzględnić potrzeby informacyjne interesariuszy (w tym również dawców kapitału).

Raport zintegrowany powinien wzbogacać raport finansowy, głównie o informacje niefinansowe. Granice raportu finansowego wynikają z regulacji oraz z wytycznych o charakterze dobrych praktyk. W przypadku raportu zintegrowanego wydaje się, że takie granice nie istnieją, a jego treść i sposób prezentacji zależą od kierownictwa organizacji.

---

¹ Należy podkreślić, że w polskich regulacjach także uwzględniono wytyczne IASB przedstawione w *Management Commentary* odnośnie do wyraźnego powiązania informacji zawartych w sprawozdaniu z działalności oraz sprawozdaniu finansowym (por. znowelizowana w 2016 r. ustawa o rachunkowości).

Rysunek 2. Raport finansowy a raport zintegrowany

Raport zintegrowany stanowi rozszerzenie „wąskiej” perspektywy przedstawionej w raporcie finansowym

Źródło: Walińska, Gad (2015, s. 55).

Fundamentalną rolą raportu zintegrowanego jest rozszerzenie perspektywy raportu finansowego, skupiającego się na potrzebach informacyjnych dawców kapitału, o perspektywę interesariuszy. Raport zintegrowany pozwala zatem uzyskać szersze spojrzenie na działalność organizacji (Walińska, Gad, 2015, s. 56).

Sprawozdanie finansowe, wraz ze sprawozdaniem z działalności, stojące na straży interesów właścicieli kapitału, stanowią solidny fundament rozwoju raportowania zintegrowanego, które może być postrzegane jako kluczowa koncepcja sprawozdawczości niefinansowej. Dziś rysują się bowiem dwa filary sprawozdawczości przedsiębiorstwa – sprawozdawczość finansowa i niefinansowa, które obejmują odmienne elementy (raporty), stosując odmienne metody ich sporządzania, dotyczą różnych aspektów dokonań przedsiębiorstwa, a przede wszystkim mają różne perspektywy i narzędzia pomiaru.

Zintegrowany raport, często określany mianem raportu z wartości, podobnie jak sprawozdanie finansowe, powinien przyjąć określoną perspektywę – pokazywać zarówno wartość przedsiębiorstwa na dany dzień, jak również zmiany wartości przedsiębiorstwa w danym okresie. Wartość przedsiębiorstwa na dany dzień jest bardzo istotna również dla inwestorów, chociaż ma odmienny charakter i cel niż wynik finansowy netto – może służyć podejmowaniu innych niż podział zysku decyzji właścicielskich, jakimi są decyzje o sprzedaży przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części.

Odrębną kwestią jest pytanie, jakie jest miejsce w koncepcji raportowania zintegrowanego takich raportów biznesowych jak raport CSR, raport z ryzyka. Chociaż struktura zintegrowanego raportu została określona, można różnie rozumieć kwestię integracji – z jednej strony jako dążenie do jednego raportu, zastępującego wszystkie raporty, z drugiej dążenie do integracji informacji – finansowych i niefinansowych ujawnianych w różnych samodzielnie funkcjonujących raportach, co oznacza sporządzanie odrębnego zintegrowanego raportu funkcjonującego obok innych raportów. W przypadku drugiego rozwiązania raport zintegrowany pełniłby rolę sprawozdania z wartości organizacji – kluczowej kategorii dla interesariuszy, analogicznie jak ma to miejsce w sprawozdaniu finansowym będącym źródłem danych o kapitale własnym – kluczowej kategorii dla jego dawców.

2. Praktyka sprawozdawcza spółek publicznych w zakresie ujawniania informacji finansowych oraz niefinansowych

2.1 Organizacja badania

W celu określenia praktycznych rozwiązań w zakresie ujawniania informacji finansowych i niefinansowych badaniu poddane zostały raporty roczne sporządzone w 2015 roku przez spółki publiczne notowane na GPW w Warszawie należące do indeksu WIG 30². Uznano, że ich raporty wyznaczają trendy rozwoju sprawozdawczości na polskim rynku kapitałowym oraz stanowią wzór do naśladowania dla innych podmiotów.

W pierwszej kolejności ustalono warianty prezentacji raportów obligatoryjnych, tj. sprawozdania finansowego, sprawozdania z działalności w zakładce „relacje inwestorskie” na stronach internetowych spółek publicznych. Następnie zidentyfikowano rodzaje raportów fakultatywnych, publikowanych obok raportu rocznego (zawierającego m. in. sprawozdanie finansowe i sprawozdanie z działalności) w zakładce „relacje inwestorskie” oraz dokonano analizy ich struktury.

W odrębnej części badania dokonano szczegółowej analizy zawartości informacyjnej raportów publikowanych przez Grupę Orlen, a następnie dokonano porównania ich treści. W ramach badania wykorzystano, prezentowaną w literaturze, metodę analizy tekstu (Beattie, McInnes, Fearnley, 2004). Zdecydowano się na przeprowadzenie pogłębionego badania zawartości informacyjnej raportów Grupy Orlen ze względu na fakt, iż jej raporty roczne wielokrotnie nagradzane były w konkursie „The Best Annual Report” organizowanym przez Instytut Rachunkowości i Podatków. Punktem wyjścia

---

² Spółki z indeksu WIG 30 w roku 2015: PGE, TAURON, ENEA, CCC, EUROCASH, LPP, NETIA, ORANGEPL, TVN, CYFROWY POLSAT, ASSECO, SYNTHOS, GRUPA AZOTY, ORLEN, PGNIG, LOTOS, KGHM, JSW, LUBELSKI WĘGIEL BOGDANKA, KERNEL, BORYSZEW, PZU, BANK HANDLOWY, ING BANK ŚLĄSKI, PEKAO SA, PKO BP, ALIOR, MBANK, BZ WBK, GTC.

dla pogłębionych badań raportów Grupy Orlen było ustalenie jej ogólnego modelu sprawozdawczego. Następnie porównano zawartość informacyjną sprawozdania z działalności oraz sprawozdania finansowego. Zidentyfikowano obszary informacyjne sprawozdania z działalności, które w największej mierze stanowią uzupełnienie informacji prezentowanych w sprawozdaniu finansowym. Porównano również zawartość informacyjną raportu rocznego (zawierającego sprawozdanie z działalności oraz sprawozdanie finansowe) oraz raportu zintegrowanego. Ustalono, w jakim zakresie informacje prezentowane w raporcie zintegrowanym są zaczerpnięte z raportu rocznego (sprawozdania finansowego oraz sprawozdania z działalności), a w jakim są to informacje nowe. Wskazano udział procentowy w strukturze raportu zintegrowanego różnych obszarów informacyjnych³ w zależności od źródła ich pochodzenia (obszary informacyjne nieprezentowane w raporcie rocznym, tj. w sprawozdaniu finansowym i w sprawozdaniu z działalności, obszary informacyjne przeniesione wprost z raportu rocznego, obszary informacyjne przeniesione z raportu rocznego i rozszerzone o dodatkowe informacje, obszary informacyjne przeniesione z innych raportów, obszary informacyjne prezentowane jednocześnie w raporcie rocznym oraz raporcie zintegrowanym).

2.2 Raport roczny a raporty fakultatywne – praktyka sprawozdawcza spółek publicznych należących do indeksu WIG 30

Wyniki badań wskazują, że spółki publiczne należące do indeksu WIG 30 prezentowały na swoich stronach internetowych w zakładce „relacje inwestorskie” dwie grupy raportów. Pierwszą grupę stanowiły raporty roczne – mające charakter obligatoryjny – opracowane zgodnie z wytycznymi Rozporządzenia w sprawie informacji bieżących i okresowych, MSR/MSSF oraz ustawą o rachunkowości, drugą natomiast stanowiły raporty fakultatywne – mające charakter dobrowolny – opracowywane m.in. na podstawie wytycznych *Global Reporting Initiative* (GRI) (rys. 3).

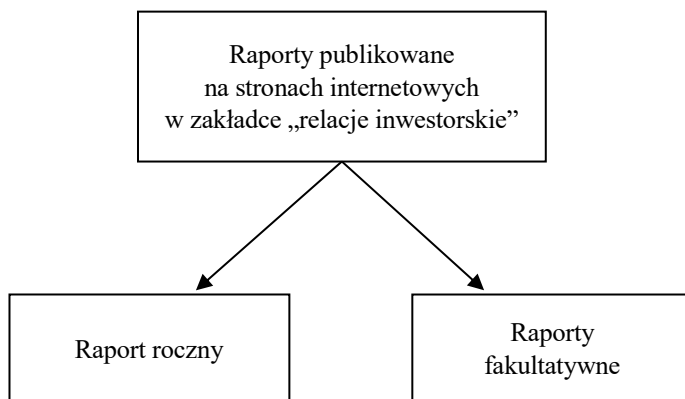
W ramach badania ustalono, że w roku 2015 ponad 83% badanych spółek zaprezentowało na swoich stronach internetowych – w zakładce „relacje inwestorskie” – sprawozdanie finansowe oraz sprawozdanie z działalności w ramach raportu rocznego (wariant I prezentacji). Jednocześnie 10% spółek zaprezentowało sprawozdanie finansowe oraz sprawozdanie z działalności jako elementy raportu finansowego (wariant II prezentacji). Jedna spółka zaprezentowała sprawozdanie finansowe oraz sprawozdanie z działalności bezpośrednio w zakładce „relacje inwestorskie” (wariant III prezentacji). Należy zauważyć, że jedna spółka zaprezentowała w zakładce „relacje inwestorskie” sprawozdanie finansowe zawierające raport strategiczny oraz raport z nadzoru korporacyjnego, jednocześnie spółka ta nie wyodrębniła sprawozdania z działalności

---

³ Podstawą ustalenia udziału procentowego poszczególnych obszarów informacyjnych w strukturze raportu zintegrowanego była liczba stron tekstu poświęconego danemu obszarowi.

(wariant IV prezentacji). Analizując warianty prezentacji obligatoryjnych informacji finansowych i niefinansowych przez spółki giełdowe notowane na GPW należy podkreślić, iż zdecydowana większość publikuje roczny raport zawierający sprawozdanie finansowe i sprawozdanie z działalności, co pozawala uznać takie rozwiązanie jako wiodące w ich praktyce sprawozdawczej (tab. 1).

Rysunek 3. Raporty publikowane w 2015 roku przez spółki publiczne należące do indeksu WIG 30

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 1. Warianty prezentacji sprawozdania finansowego oraz sprawozdania z działalności – praktyka spółek należących do indeksu WIG 30

Wyszczególnienie	Prezentacja na stronie internetowej spółek w zakładce „relacje inwestorskie” sprawozdania finansowego i sprawozdania z działalności	Udział spółek stosujących dany wariant prezentacji (w %)
Wariant I	Raport roczny, w tym: sprawozdanie finansowe, sprawozdanie z działalności	83,3
Wariant II	Raport finansowy, w tym: sprawozdanie finansowe, sprawozdanie z działalności	10,0
Wariant III	Sprawozdanie finansowe, sprawozdanie z działalności jako odrębne raporty (brak rocznego raportu)	3,3
Wariant IV	Sprawozdania finansowe zawierające raport strategiczny oraz raport z nadzoru korporacyjnego (brak rocznego raportu)	3,3

Źródło: opracowanie własne.

W roku 2015 badane spółki zaprezentowały trzy rodzaje raportów fakultatywnych, towarzyszących raportom rocznym⁴ (tab. 2).

Tabela 2. Raporty fakultatywne prezentowane oprócz raportu rocznego przez spółki należące do indeksu WIG 30

Rodzaje raportów fakultatywnych	Udział spółek prezentujących dany raport fakultatywny (w %)
Zintegrowany raport roczny	26,7
Raport roczny „alternatywny” ⁴ *	13,4
Roczny raport niefinansowy	3,3
Brak raportów fakultatywnych	56,6

* Zastosowana przez autorów nazwa wynika z faktu, iż spółki stosowały dla tych raportów określenie raport roczny zarezerwowane dla obligatoryjnych raportów sporządzanych zgodnie z wytycznymi rozporządzenia w sprawie informacji bieżących i okresowych.

Źródło: opracowanie własne.

W roku 2015 ponad połowa badanych spółek nie prezentowała żadnych raportów fakultatywnych, niemal 27% zamieściło raport zintegrowany towarzyszący raportowi rocznemu. Zintegrowane raporty roczne miały formę zarówno *on-line* (np. ORLEN SA), jak i formę pdf (np. KGHM SA) i były sporządzane przez badane spółki na bazie wytycznych GRI. Ich struktura była bardzo zróżnicowana. Dla przykładu, część z nich zawierała skrócone sprawozdania finansowe oraz takie elementy jak: *Nasz biznes, Otoczenie rynkowe, Nasze wyniki, Ład korporacyjny* (KGHM SA), inne z kolei zawierały pełne sprawozdanie finansowe oraz takie elementy jak: *Inwestycje w rozwój, Podejście zarządcze w kontekście zrównoważonego rozwoju, Efektywność w zarządzaniu bezpieczeństwem w miejscu pracy, Efektywność w ochronie środowiska naturalnego, Efektywność w relacjach ze społecznością lokalną, Pozostałe tabele z danymi finansowymi i niefinansowymi, Wskaźniki GRI, Priorytety i główne cele strategii CSR na lata 2014–2017* (Bogdanka SA).

Cztery spośród badanych spółek opublikowały na swoich stronach internetowych w zakładce „relacje inwestorskie” (obok obligatoryjnego raportu rocznego obejmującego sprawozdanie finansowe i sprawozdanie z działalności) raport roczny „alternatywny”, charakteryzujący się bogatą szatą graficzną. Raport ten, przygotowany przez dwie spośród badanych spółek (PeKaO oraz Orange), zawiera informacje niefinansowe, pochodzące ze sprawozdania z działalności (choć nie zostało ono nazwane sprawozdaniem z działalności), sprawozdanie finansowe oraz raport ze społecznej odpowiedzialności. W przypadku

⁴ Należy jednocześnie podkreślić, że na przestrzeni ostatnich lat praktyka sprawozdawcza w tym zakresie istotnie się zmieniła. W roku 2013 aż 76,7% spółek z indeksu WIG 30 nie prezentowało w zakładce „relacje inwestorskie” raportów fakultatywnych. W tym samym roku żadna z badanych spółek nie prezentowała w zakładce „relacje inwestorskie” raportu zintegrowanego (Gad, 2015).

dwóch kolejnych spółek (Netia oraz PGNiG) „alternatywny” raport roczny zawierał wybrane dane ze sprawozdania z działalności oraz skrócone sprawozdanie finansowe.

Jedną spośród badanych spółek (PZU) zaprezentowała w zakładce „relacje inwestorskie” raport roczny niefinansowy, który zawiera informacje pochodzące ze sprawozdania z działalności, w tym informacje na temat nadzoru korporacyjnego oraz informacje na temat społecznej odpowiedzialności biznesu.

2.3. Model sprawozdawczy Grupy Orlen SA

Model sprawozdawczości Grupy Orlen SA w roku 2015 przyjął określoną formę, w której można wskazać dwa podstawowe raporty – raport roczny i raport zintegrowany. Można w nich wyodrębnić dwa obszary ujawnień: ujawnienia o charakterze finansowym oraz ujawnienia o charakterze niefinansowym.

Ujawnianie informacji finansowych ma miejsce przede wszystkim w raporcie rocznym, w jednej z jego kluczowych części, jaką jest sprawozdanie finansowe. Dane finansowe pojawiają się także w sprawozdaniu z działalności i w zintegrowanym raporcie – mają one jednak w większości przypadków charakter wtórny. Sprawozdanie z działalności obejmuje głównie dane niefinansowe oraz informacje opisowe.

Zintegrowany raport zawiera w większej części dane niefinansowe, ale aż 1/3 jego treści stanowi sprawozdanie finansowe (rys. 4).

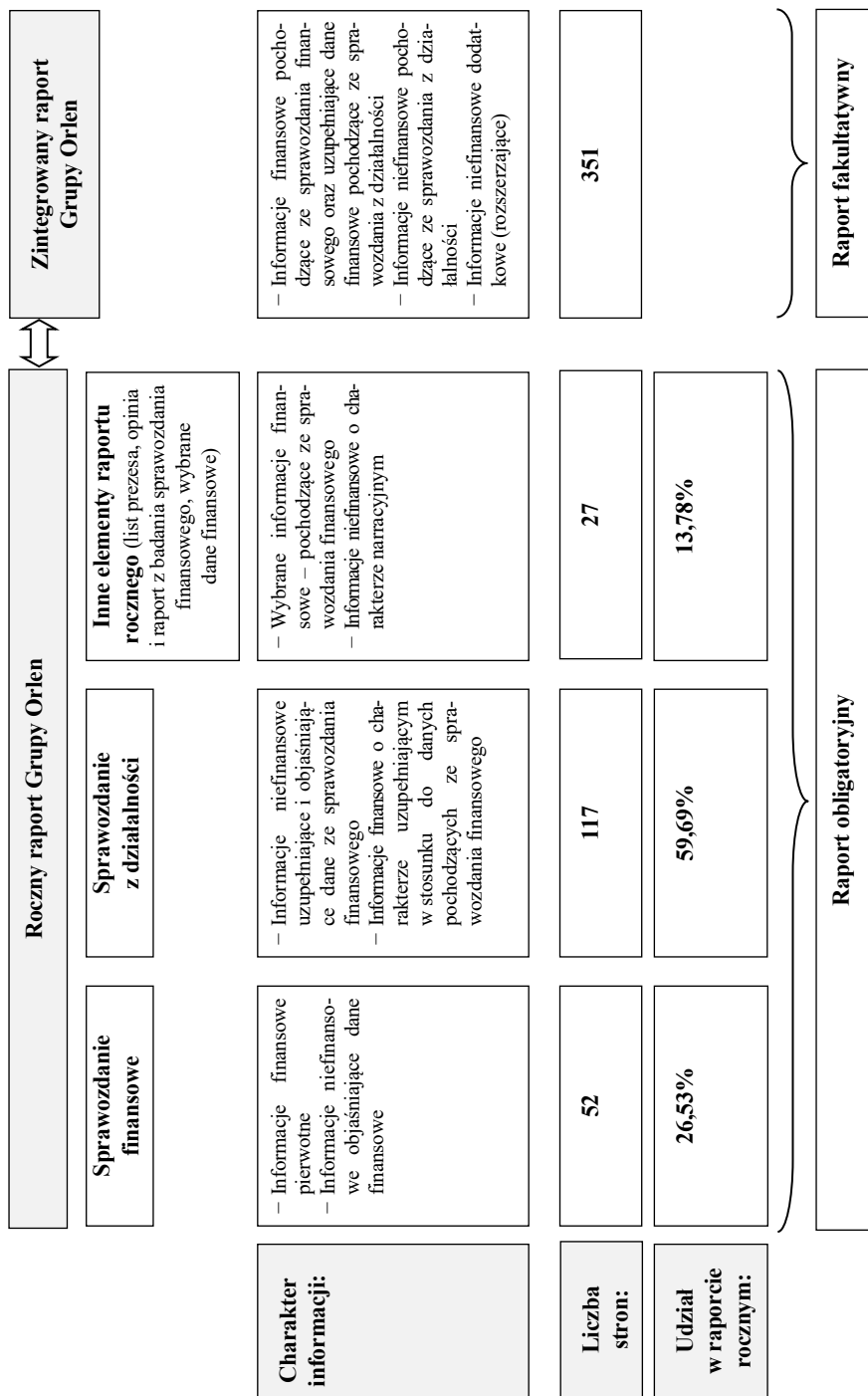
Analizując poszczególne części modelu sprawozdawczego Grupy Orlen można wskazać ich cechy charakterystyczne. W przypadku sprawozdania finansowego mamy do czynienia z uporządkowaną strukturą informacji finansowych, zgodną z obowiązującymi regulacjami rachunkowości. Należy podkreślić, że są one prezentowane w sposób jasny i przejrzysty. Sprawozdanie finansowe stanowi fundament pozostałych składników modelu sprawozdawczego, czyli sprawozdania z działalności i zintegrowanego raportu. Zawiera informacje, które uzupełniane są i rozszerzane w dwóch kolejnych raportach. Należy zwrócić uwagę na „Dane segmentowe” – informacje ich dotyczące bazują na raportowaniu zarządczym i są wykorzystywane w całym modelu sprawozdawczości Grupy Orlen.

Drugi element tego modelu to sprawozdanie z działalności, pełniące podwójną rolę: po pierwsze obejmuje informacje finansowe stanowiące uzupełnienie danych ze sprawozdania finansowego, po drugie – informacje niefinansowe, które służą objaśnianiu danych ze sprawozdania finansowego. Często zawiera także ilustracje graficzne pozwalające na lepsze przekazanie informacji.

Kolejnym elementem modelu sprawozdawczego Grupy Orlen jest zintegrowany raport stanowiący odmienną od wcześniej wskazanych raportów część modelu – nie tylko z uwagi na odmienny charakter źródła jego regulacji, ale także ze względu na formę i treści jakie zawiera. Dominują w nim graficzne formy przekazu, co nadaje mu charakter „marketingowy”, przeważają informacje niefinansowe, często będące rozwinięciem tych, które prezentowane są w sprawozdaniu z działalności.

Raport zintegrowany jest najbardziej obszerny, liczy bowiem 351 stron, podczas gdy sprawozdanie z działalności to 117 stron, a sprawozdanie finansowe – 52 strony.

Rysunek 4. Model sprawozdawczy Grupy Orlen

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raport zintegrowany Grupy Orlen za 2015 r.

2.4 Sprawozdanie z działalności a sprawozdanie finansowe Grupy Orlen

W wyniku badania ustalono, że w sprawozdaniu z działalności Grupy Orlen sporządzonym w roku 2015 zidentyfikować można następujące obszary informacyjne, które powiązane są z informacjami zwartymi w sprawozdaniu finansowym Grupy:

- 1) „Ogólne informacje dotyczące Grupy”: wybrane dane operacyjno-finansowe; informacje na temat organizacji Grupy Orlen;
- 2) „Działalność operacyjna i najważniejsze osiągnięcia”: informacje na temat segmentów działalności: *downstream*, detaliczny, wydobywcie; informacje na temat zarządzania ryzykiem; informacje na temat istotnych transakcji i postępowań; informacje na temat wynagrodzeń członków zarządu i rady nadzorczej;
- 3) „Wyniki finansowe”: sprawozdanie z zysków lub strat, sprawozdanie z sytuacji finansowej, sprawozdanie z przepływów pieniężnych; środki pieniężne, kapitał pracujący; kredyty, pożyczki i dłużne papiery wartościowe; zobowiązania warunkowe.

W sprawozdaniu z działalności Grupy Orlen, w części dotyczącej wybranych wyników operacyjno-finansowych, zestawiono informacje finansowe (przychody, EBITDA, amortyzacja, zysk (strata) netto, aktywa, kapitały własne, przepływy pieniężne) za okres pięciu lat, czyli w horyzoncie dłuższym niż w sprawozdaniu finansowym.

Zarówno w sprawozdaniu z działalności, jak i w sprawozdaniu finansowym znajdują się informacje na temat organizacji Grupy Orlen.

Informacje zawarte w części „Działalność operacyjna i najważniejsze osiągnięcia” świadczą o integracji sprawozdania finansowego ze sprawozdaniem z działalności, której kluczowym przykładem jest obszar informacyjny dotyczący segmentów działalności. W sprawozdaniu z działalności segmenty zostały szczegółowo opisane. W tekście przedstawiono liczne wykresy, które zwiększają jego transparentność. Ujawnienia dotyczące segmentów podzielone zostały w sprawozdaniu z działalności na takie obszary jak: trendy rynkowe, pozycja konkurencyjna oraz otoczenie rynkowe, sprzedaż, rynki zbytu, źródła zaopatrzenia. Informacje te stanowią doskonale uzupełnienie treści prezentowanych w sprawozdaniu finansowym. Grupa Orlen w sprawozdaniu finansowym (w notach) przedstawiła przychody, koszty, wyniki finansowe, aktywa w podziale na segmenty działalności. Nie ulega wątpliwości, że ujawnienia na temat segmentów operacyjnych przedstawione w sprawozdaniu finansowym oraz sprawozdaniu z działalności Grupy Orlen stanowią spójną całość i w tym obszarze mamy do czynienia z pełną integracją danych finansowych i niefinansowych.

Kolejnym obszarem integracji informacji finansowych i niefinansowych w raportach Grupy jest ryzyko. W sprawozdaniu finansowym (w notach) zidentyfikowano różne rodzaje ryzyka związane z działalnością Grupy, dokonano szczegółowej analizy ryzyka towarowego, zmian kursów walutowych, płynności, utraty środków pieniężnych i lokat, kredytowego. W sprawozdaniu z działalności natomiast przedstawiono strukturę systemu zarządzania ryzykiem w Grupie Orlen, w tym zidentyfikowano jednostki odpowiedzialne za poszczególne rodzaje ryzyka. Omówiono w nim pokrótce

rodzaje ryzyka (w przypadku ryzyka kredytowego jest odwołanie do sprawozdań finansowych), a także uzupełniono ujawnienia na temat zarządzania ryzykiem o informacje na temat ryzyka branżowego (mowa tu np. o konsumpcji paliw, przerobie ropy naftowej, zmianach regulacji, szkodach z tytułu prowadzonej działalności).

Grupa Orlen załączyła te same informacje dotyczące istotnych transakcji i postępowań w sprawozdaniu z działalności oraz w sprawozdaniu finansowym, co wydaje się nieuzasadnione.

W przypadku wynagrodzeń zarządu oraz rady nadzorczej sprawozdanie z działalności uzupełnia sprawozdanie finansowe Grupy Orlen. W sprawozdaniu finansowym (w notach) przedstawiono zagregowane kwoty wynagrodzeń, tymczasem w sprawozdaniu z działalności – wynagrodzenia przypadające poszczególnym członkom zarządu czy rady nadzorczej. Sprawozdanie z działalności zawiera również informacje na temat ogólnych zasad i warunków przyznawania premii rocznych.

W części sprawozdania z działalności Grupy Orlen „Wyniki finansowe” przedstawione zostały dane ze sprawozdania z zysków lub strat, sprawozdania z sytuacji finansowej, sprawozdania z przepływów pieniężnych. Zestawiono w niej dane pochodzące ze sprawozdania finansowego w przekroju trzech lat (2013–2015). Wskazano również dynamikę poszczególnych pozycji sprawozdania finansowego oraz strukturę sprawozdania z zysków lub strat w podziale na segmenty działalności. Z kolei sprawozdanie z sytuacji finansowej uzupełnione zostało o analizę płynności, obrotowości, rentowności oraz zadłużenia. W sprawozdaniu z działalności skomentowano również przepływy pieniężne z poszczególnych rodzajów działalności. Wydaje się zatem, że sprawozdanie z działalności jest w tym kontekście uzupełnieniem sprawozdania finansowego, zawiera bowiem komentarz do danych prezentowanych w podstawowych jego składnikach. Sprawozdanie z działalności obejmuje także podstawowe informacje na temat zarządzania płynnością oraz zarządzania kapitałem pracującym. Informacje na temat środków pieniężnych i ich ekwiwalentów oraz składników kapitału pracującego znajdują się w różnych częściach sprawozdania finansowego.

Komplementarne wobec siebie są informacje na temat kredytów, pożyczek oraz obligacji prezentowane w sprawozdaniu z działalności oraz sprawozdaniu finansowym Grupy Orlen. W sprawozdaniu finansowym przedstawiono bowiem kwoty kredytów, pożyczek i obligacji w podziale na długo i krótkoterminowe oraz w podziale na waluty. W sprawozdaniu z działalności Grupa Orlen zaprezentowała wielkości kredytów, pożyczek i obligacji na przestrzeni lat 2013–2015, a także dynamikę zmian tych pozycji oraz szczegółowe informacje na temat istotnych umów kredytowych i emisji papierów wartościowych.

W sprawozdaniu z działalności Grupy Orlen wskazano, że wszelkie informacje na temat zobowiązań warunkowych znajdują się w sprawozdaniu finansowym (w notach), prezentującym także okoliczności, w związku z którymi tworzone są te pozycje pozabilansowe.

Należy zauważyć, że w sprawozdaniu z działalności Grupy Orlen, w przypadku wybranych fragmentów, zastosowano bezpośrednio odniesienia do sprawozdań finansowych, co jest niewątpliwie mocną stroną i zwiększa jego użyteczność (mowa tu na przykład o fragmencie dotyczącym istotnych umów).

Reasumując, analiza relacji między sprawozdaniem finansowym a sprawozdaniem z działalności wskazuje, iż dane w nich zawarte są w znaczącym stopniu ze sobą zintegrowane, ale można zidentyfikować pewne obszary, w których integracja nie występuje lub jest niewystarczająca. Trudno na przykład znaleźć w sprawozdaniu z działalności Grupy Orlen bezpośrednio odniesienie do podziału aktywów trwałych według obszarów geograficznych. Ujawnienia na temat aktywów trwałych pojawiają się w różnym kontekście we fragmentach dotyczących segmentów działalności. Tymczasem, w sprawozdaniu finansowym (w notach) przedstawiono aktywa trwałe w podziale na obszary geograficzne. Dodatkowo zaprezentowano (w notach) informacje na temat utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych w podziale na jednostki działające w różnych krajach. W sprawozdaniu z działalności zabrakło na ten temat komentarza. Podobnie brakuje w sprawozdaniu z działalności Grupy Orlen informacji na temat rezerw – w sprawozdaniach finansowych jest im poświęcona szczegółowa nota, natomiast w sprawozdaniu z działalności takie informacje nie występują.

2.5. Raport roczny a raport zintegrowany Grupy Orlen

Analiza raportu zintegrowanego Grupy Orlen sporządzonego w roku 2015 pozwala zidentyfikować obszary informacyjne nieuwzględnione w raporcie rocznym oraz te, które zostały przeniesione w całości z raportu rocznego, tj. ze sprawozdania finansowego czy sprawozdania z działalności. W raporcie zintegrowanym znajdują się również informacje pochodzące ze sprawozdania z działalności, uzupełnione o dodatkowe komentarze. Analiza struktury raportu zintegrowanego wskazuje, że jedynie 29,1% jego treści stanowi nowe, nieprezentowane w raporcie rocznym obszary informacyjne – głównie o charakterze niefinansowym, co oznacza, że ok 70% stanowią informacje będące powtórzeniem treści innych raportów, w tym w szczególności (tab. 3):

- 27,4% to obszary informacyjne w całości przeniesione ze sprawozdania finansowego,
- 26,2% to obszary informacyjne przeniesione ze sprawozdania z działalności oraz rozszerzone o dodatkowe informacje,
- 15,1% to obszary informacyjne przeniesione w całości ze sprawozdania z działalności.

Struktura i zawartość raportu zintegrowanego Grupy Orlen skłaniają do zadania kluczowego pytania, w jaki sposób dokonano w nim integracji informacji finansowych oraz niefinansowych?

Tabela 3. Szczegółowe obszary informacyjne raportu zintegrowanego a zawartość raportu rocznego Grupy Orlen

Rodzaje szczegółowych obszarów informacyjnych zawartych w raporcie zintegrowanym	Przykładowe obszary informacyjne zawarte w raporcie zintegrowanym	Udział liczby stron wybranego obszaru informacyjnego w łącznej liczbie stron raportu zintegrowanego (w %)
Szczegółowe obszary informacyjne nieuwzględnione w sprawozdaniu finansowym oraz w sprawozdaniu z działalności	Kapitał ludzki, Kapitał intelektualny, Kapitał społeczny, Kapitał naturalny, Odpowiedzialność wobec klientów	29,1
Szczegółowe obszary informacyjne przeniesione w całości ze sprawozdania finansowego	Skonsolidowane sprawozdanie z zysków lub strat i innych całkowitych dochodów; Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej; Noty objaśniające i pozostałe informacje; Wydarzenia po zakończeniu okresu sprawozdawczego	27,4
Szczegółowe obszary informacyjne przeniesione ze sprawozdania z działalności oraz rozszerzone w ramach raportu zintegrowanego	Otoczenie makroekonomiczne; Otoczenie rynkowe; Otoczenie regulacyjne; Filary i założenia strategiczne	26,2
Szczegółowe obszary informacyjne przeniesione w całości ze sprawozdania z działalności	Perspektywy rozwoju działalności w 2016 roku; Ład korporacyjny w PKN ORLEN; Komunikacja z rynkiem kapitałowym	15,1
Szczegółowe obszary informacyjne prezentowane jednocześnie w sprawozdaniu finansowym, sprawozdaniu z działalności oraz raporcie zintegrowanym	Kapitał Finansowy	1,1
Szczegółowe obszary informacyjne przeniesione z innych raportów (zawartych w raporcie rocznym)	List Prezesa Zarządu PKN ORLEN S.A.	1,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raport zintegrowany Grupy Orlen 2015.

Analizując raporty Grupy można stwierdzić, że taka integracja ma miejsce w większym zakresie między wybranymi obszarami sprawozdania finansowego oraz sprawozdania z działalności niż w raporcie zintegrowanym. Do obszarów integracji można zaliczyć: analizę sprawozdań finansowych z odniesieniem do danych niefinansowych, segmenty działalności, kredyty, pożyczki i dłużne papiery wartościowe, zarządzanie ryzykiem, zobowiązania warunkowe, wynagrodzenia członków zarządu i rady nadzorczej, postępowania, w których spółki z Grupy są stroną. Informacje finansowe dotyczące tych zagadnień prezentowane w sprawozdaniu finansowym są uzupełniane i komentowane w sprawozdaniu z działalności.

Biorąc pod uwagę wymienione w tabeli 4 obszary informacji raportu zintegrowanego wyraźnie widać, że wiele z nich stanowi powtórzenie treści sprawozdania finansowego i sprawozdania z działalności, co sugeruje, że integracja rozumiana jest jako połączenie informacji.

Tabela 4. Wybrane obszary informacji finansowych oraz niefinansowych w zintegrowanym raporcie Grupy Orlen

Obszary informacyjne	Komentarz
Analiza sprawozdań finansowych z odniesieniem do danych niefinansowych	W raporcie zintegrowanym nie dokonuje się analizy sprawozdań finansowych z odniesieniem do danych niefinansowych. Do raportu zintegrowanego zostały jedynie przeniesione w całości wybrane składniki sprawozdania finansowego.
Działalność w ramach segmentów działalności	Informacje na temat segmentów działalności są przedstawione w raporcie zintegrowanym w dwóch jego częściach. Pierwsza jest wprost przeniesiona ze sprawozdania z działalności, a druga znajduje się w przeniesionym wprost do raportu zintegrowanego sprawozdaniu finansowym.
Kredyty, pożyczki i dłużne papiery wartościowe	Informacje na temat kredytów, pożyczek i dłużnych papierów wartościowych znajdują się w raporcie zintegrowanym (w ograniczonym zakresie) w części dotyczącej kapitału finansowego. Nie są dodane treści uzupełniające do tych kategorii, które wzbogacałyby informacje zawarte w sprawozdaniu finansowym czy sprawozdaniu z działalności.
Zarządzanie ryzykiem	Fragment dotyczący zarządzania ryzykiem zamieszczony w raporcie zintegrowanym przeniesiono wprost ze sprawozdania z działalności, natomiast finansowe aspekty zarządzania ryzykiem przeniesiono wprost ze sprawozdania finansowego.
Zobowiązania warunkowe	Informacje na temat zobowiązań warunkowych znajdują się tylko w notach do sprawozdania finansowego przeniesionego do raportu zintegrowanego.

ciąg dalszy tabeli 4

Obszary informacyjne	Komentarz
Wynagrodzenia członków zarządu i rady nadzorczej	W raporcie zintegrowanym informacje na temat wynagrodzenia zarządu i rady nadzorczej przeniesiono ze sprawozdania z działalności.
Postępowania, w których spółki z Grupy są stroną	Informacje na temat postępowań, w których spółki z Grupy Orlen są stroną znajdują się jedynie w sprawozdaniu finansowym będącym częścią raportu zintegrowanego. W raporcie zintegrowanym nie ma innych, dodatkowych informacji na ten temat.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raport zintegrowany Grupy Orlen 2015.

Podejście do raportowania zintegrowanego Grupa Orlen przedstawiła na końcu raportu zintegrowanego. Podkreślono w nim, że innowacyjność tego raportu polega na wskazaniu relacji między wymiarem finansowym i niefinansowym działalności Grupy:

[...] niniejszy raport pokazuje relacje i zależności pomiędzy finansowymi oraz pozafinansowymi aspektami działalności Grupy ORLEN. W ten sposób staje się wyczerpującym i przejrzystym dokumentem, prezentującym działalność Koncernu, jego model biznesowy, strategię, proces budowy wartości i wyniki finansowe z perspektywy wszystkich grup interesariuszy”. „Raport Zintegrowany, który zastąpił wydawane co roku raporty roczne i raporty społecznej odpowiedzialności biznesu, przedstawia relacje i zależności pomiędzy finansowymi oraz pozafinansowymi aspektami działalności PKN ORLEN i wybranych, reprezentatywnych spółek z Grupy ORLEN”.

Analiza raportów Grupy Orlen pozwala stwierdzić, że integracja informacji finansowych i niefinansowych jest procesem polegającym na ich zebraniu w jednym raporcie. Tym samym, integracja rozumiana jest jako zestawienie (w przystępnej formie) w jednym dokumencie informacji kluczowych dla szerokiego kręgu odbiorców. Niewątpliwie wartością dodaną raportu zintegrowanego w stosunku do raportu rocznego jest prezentacja w nim modelu biznesowego, realizowanej strategii i innych pozafinansowych aspektów mających wpływ na wartość organizacji.

Podsumowanie

Z przedstawionych w artykule rozważań wynika, że problematyka sprawozdawczości korporacyjnej, zwłaszcza niefinansowej, wymaga dziś uporządkowania polegającego na dążeniu do porównywalności, przejrzystości, a przede wszystkim na respektowaniu zasady istotności. Zbyt wiele informacji, zarówno w sprawozdawczości finansowej, jak i niefinansowej prowadzi do powtórzeń i braku użyteczności w podejmowaniu decyzji

ekonomicznych. Obok problemu nadmiaru informacji kluczowym jest problem integracji informacji finansowych i niefinansowych – nie tylko w znaczeniu „połączone” w jednym raporcie, ale przede wszystkim zintegrowane merytorycznie. Brak integracji jest widoczny w szczególności w przypadku relacji: raport zintegrowany i sprawozdanie finansowe. Potwierdza to praktyka sprawozdawcza Grupy Orlen – raporty zintegrowane w znaczącej części obejmują treści sprawozdania finansowego, bez żadnych objaśnień, uszczegółowienia i wniosków. Odmiennie relacja ta wygląda w przypadku sprawozdania finansowego i sprawozdania z działalności. Jest ona przykładem integracji informacji finansowych i niefinansowych. W sprawozdaniu z działalności dane pochodzące ze sprawozdania finansowego są komentowane, wyjaśniane, ilustrowane graficznie, a przede wszystkim uzupełnione o dane ujmowane w innych perspektywach niż tradycyjne ujęcie w sprawozdaniu finansowym⁵.

Analiza praktyki sprawozdawczej Grupy Orlen pozwala sformułować wniosek, iż pomimo dynamicznego rozwoju sprawozdawczości niefinansowej, sprawozdanie finansowe nadal pozostaje kluczowym elementem raportowania korporacyjnego, stanowiąc fundament i źródło danych dla innych sprawozdań i raportów, w tym w szczególności sprawozdania z działalności i raportu zintegrowanego.

Reasumując, w opinii autorów rozwój sprawozdawczości korporacyjnej w kierunku zintegrowanego raportu jest właściwy, o ile nie będzie on jedynie kolejnym raportem oderwanym od ugruntowanych w teorii i praktyce raportów, czyli sprawozdania finansowego i sprawozdania z działalności. Przede wszystkim jednak integracja w procesie komunikacji spółki z otoczeniem będzie możliwa tylko wtedy, gdy do pomiaru efektów jej dokonania będzie wykorzystywany zintegrowany system rachunkowości, realizujący określony model biznesu, w którym istotną rolę pełni strategiczna rachunkowość zarządcza, odpowiedzialna za dostarczenie danych finansowych i informacji niefinansowych ujawnianych w raporcie zintegrowanym.

Autorzy mają świadomość, iż istotnym ograniczeniem w odnoszeniu wniosków przedstawionych w niniejszym artykule do całej zbiorowości jest wstępny charakter badania i stosunkowo nieliczna grupa badawcza. Przeprowadzona analiza pozwoliła jednak na zidentyfikowanie kryteriów oceny raportów spółek publicznych, które to kryteria będą wykorzystane w kolejnym, poszerzonym badaniu⁶. Wydaje się bowiem, że – ze względu na zmiany legislacyjne dotyczące sprawozdawczości niefinansowej wynikające z dyrektywy PE i Rady 2014/95/UE zaimplementowane w roku 2016 do ustawy o rachunkowości – praktyka sprawozdawcza w najbliższych latach może ulec istotnej zmianie.

---

⁵ W przypadku Grupy Orlen dotyczy to np. informacji na temat kredytów, pożyczek czy obligacji.

⁶ Są nimi w szczególności: udział informacji finansowych i niefinansowych zawartych w sprawozdaniu z działalności odnoszących się bezpośrednio do sprawozdania finansowego, udział informacji finansowych zawartych w sprawozdaniu z działalności przenoszonych wprost ze sprawozdania finansowego, udział informacji finansowych i niefinansowych zawartych w sprawozdaniu finansowym i sprawozdaniu z działalności przenoszonych wprost do raportu zintegrowanego, udział informacji nowych (nieprezentowanych w sprawozdaniu finansowym oraz sprawozdaniu z działalności) w raporcie zintegrowanym.

Literatura

- Beattie V., McInnes B., Fearnley S. (2004), *A methodology for analysing and evaluating narratives in annual reports: a comprehensive descriptive profile and metrics for disclosure quality attributes*, „Accounting Forum”, 28 (3), s. 205–236.
- CFA Institute (2007), *A Comprehensive Business Reporting Model: Financial Reporting for Investors*, „Codes, Standards and Position Papers”, 6.
- Dyrektywa PE i Rady 2014/95/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy (zmieniającej dyrektywę 2013/34/UE).
- Gad J. (2013), *Cechy jakościowe informacji zawartych w raporcie biznesowym w świetle potrzeb informacyjnych dawców kapitału*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, 766. Finanse. Rynki finansowe. Ubezpieczenia, 62, s. 545–556.
- Gad J. (2015), *Sprawozdanie z działalności we współczesnym modelu raportowania – praktyka sprawozdawcza spółek publicznych notowanych na GPW*, „Zarządzanie i Finanse”, 1, s. 79–90.
- Gad J. (2016), *Management board’s report on the activities as a tool of corporate governance: the perspective of capital providers, supervisory boards, and other stakeholders*, „Modern Management Review”, XXI(23) s. 69–84.
- Karmańska A. (2014), *The Imperative of Sustainable Growth and Reporting Integration Three Eras in the Corporate Reporting Development*, „Copernican Journal of Finance & Accounting”, 3(1), s. 73–82.
- Krajowy Standard Rachunkowości nr 9 Sprawozdanie z działalności (2014), Załącznik do uchwały Nr 6/2014 Komitetu Standardów Rachunkowości z dnia 15 kwietnia 2014 r.
- Krasodomka J. (2014), *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości spółek*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków.
- Roszkowska P. (2011), *Rewolucja w raportowaniu biznesowym. Interesariusze, konkurencyjność, społeczna odpowiedzialność*, Difin, Warszawa.
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim; Dz. U. 2009 nr 33 poz. 259 z późn. zm.
- Samelak J. (2013), *Zintegrowane sprawozdanie przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
- Świdarska G.K. (red.) (2011), *Wpływ zakresu ujawnianych informacji na zaufanie do rynków kapitałowych i organizacji gospodarczych*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- Walińska E. (2013), *Sprawozdanie finansowe a raport biznesowy – głos w dyskusji*, „Przegląd Organizacji”, 10, s. 40–45.
- Walińska E. (2015), *Zintegrowany raport – początek końca sprawozdania finansowego?*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, 82 (138), s. 151–165.
- Walińska E., Bek-Gaik B. (2015), *Restructuring of financial statement as a response to the challenges of global market*, [w:] R. Borowiecki, B. Siuta-Tokarska (red.), *Restructuring as The Imperative of Developmental Changes in Economy Cracow*, Department of Economics Organization of Enterprises Cracow University, s. 53–62.
- Walińska E., Gad J. (2015), *Sprawozdanie finansowe jako fundament sprawozdawczości przedsiębiorstwa*, [w:] E. Walińska, J. Gad, B. Bek-Gaik, B. Rymkiewicz, *Sprawozdawczość przedsiębiorstwa jako narzędzie komunikacji z otoczeniem – wymiar finansowy i niefinansowy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 33–62.
- Walińska E., Jurewicz A. (2008), *Jakość informacji finansowej generowanej przez system rachunkowości*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 44 (100), s. 101–113.
- Walińska E., Jurewicz A. (2013), *Ujawnienie informacji w raporcie finansowym – czy potrzebne są ramy konceptualne?*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, 314, s. 217–235.

Źródła internetowe

- IASB (2010), *IFRS Practice Statement. Management Commentary. A framework for presentation*, Londyn, <http://archive.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Management-Commentary/IFRS-Practice-Statement/Pages/IFRS-Practice-Statement.aspx> (dostęp 15.03.2017).
- IASB (2010), *The Conceptual Framework for Financial Reporting*, Londyn, <http://eifrs.ifrs.org/eifrs/bnstandards/en/framework.pdf> (dostęp 15.03.2017).
- ICGN (2009), *Statement and Guidance on Non-financial Business Reporting*, Londyn, https://www.icgn.org/sites/default/files/ICGN%20NFBR%20Guidance%20%282008%29_reprint%20May2013_FULL_0.pdf (dostęp 15.03.2017).
- IFAC (2011), *Integrating the Business Reporting Supply Chain. A Report Based on the Recommendations from Key Business Leaders from Around the World*, <https://www.ifac.org/publications-resources/integrating-business-reporting-supply-chain> (dostęp 15.03.2017).
- IIRC (2013), *The International Integrated Reporting Framework*, <http://integratedreporting.org/resource/international-ir-framework> (dostęp 15.03.2017).
- Instytut Rachunkowości i Podatków (2016), Konkurs „The Best Annual Report”, <http://www.irip.pl/o-konkurs-the-best-annual-report> (dostęp 15.03.2017).
- www.irip.pl/o-konkurs-the-best-annual-report